

Kioskikirjallisuudesta salonkikelpoiseksi lukemiseksi

6.5.2025

Mauri Sariola oli käytännössä hallinnut kotimaisia dekkarimarkkinoita aina 1950-luvulta alkaen.1980-luku toi mukanaan useita varteenotettavia kirjailijoita aina Leena Lehtolaisesta Reijo Mäkeen. Matti Yrjänä Joensuun esikoisromaanin *Väkivallan virkamies* ilmestymistä vuonna 1976 voidaan pitää eräänlaisena dekkarin uuden aikakauden alkuna Suomessa. Teos voitti Pohjoismaisen jännitysromaanikilpailun ja oli käytännössä ensimmäinen realistisesti poliisin työtä kuvaava dekkari.

Vasta 1980-luvulla dekkareita alettiin pikkuhiljaa pitää tasavertaisena kirjallisuutena muiden kirjallisuudenlajien kanssa. Kioskikirjallisuuden leimasta oli vaikea päästä hetkessä eroon. Vielä 1960-luvun lopulla kirjastoalan guruna pidetty Helle Kannila pohti dekkareiden valintaa kirjaston kokoelmiin teoksessaan *Kirjavalinnan ongelmia* (1967). Hänen mukaansa dekkareita voitiin ottaa ”esimerkinomaisesti, mutta väkivaltaa ja seksuaalissävytteisiä kirjoja välttäen”. Moni kirjastonhoitaja noudattikin Kannilan linjausta ostaessaan kirjoja kirjaston kokoelmiin.

Matti Yrjänä Joensuun Finlandia-palkintoehdokkuudet vuosina 1984 ja 1993 kuitenkin osoittivat, että kotimaista dekkaria arvostettiin myös kirjallisuuspiireissä ja ne nostivat myös dekkarin imagoa. Joensuun ura dekkarikirjailijana jatkui menestyksekkäästi 1980- ja 1990-luvuilla. Huomionarvoista on myös Harri Nykäsen esikoisromaanin *Kuusi katkeraa miljoonaa* (1986) ilmestyminen. Nykänen toi kotimaiseen dekkarikirjallisuuteen aivan uuden ulottuvuuden: realistisen alamaailmaan sijoittuvan kerronnan. Niin Joensuun kuin Nykäsen kirjoita paistoi rikollisuuteen liittyvä asiantuntemus. Joensuu oli siviiliammatiltaan poliisi ja Nykänen Helsingin Sanomien rikostoimittaja.

Myös vuonna 1984 perustettu Suomen dekkariseura ry edisti omalta osaltaan dekkariasiaa ja julkaisi edelleen

ilmestyvää Ruumiin kulttuuri -lehteä. Lehden kirjoittajina oli alusta alkaen kirjallisuuden ammattilaisia: kääntäjiä, toimittajia ja dekkarikirjailijoita.

1990-luvulla moni suosittu dekkarikirjailija aloitti uransa. Seppo Jokisen esikoisdekkari *Koskinen ja siimamies* (1996) ja Jarkko Sipilän rikosnovellikokoelma *Kulmapubin koktaili (*1998) ilmestyivät 1990-luvun lopulla. Kumpikin kirjailija nousi pian lukevan yleisön suosikiksi, Jokinen komisaro Koskisesta kertovilla poliisiromaaneilla ja Sipilä komisario Takamäki -sarjallaan.

2000-luvulla kotimaisen dekkarin asetelma on entisestään vankistunut. Kotimaisen dekkarin suosiota kuvaa hyvin se, että vuonna 2024 kymmenestä myydyimmästä dekkarista seitsemän oli kotimaisia (Myydyimmät dekkarit 24, i. a.). Kaikesta Suomessa myydystä kaunokirjallisuudesta, mukaan lukien e-kirjat ja äänikirjat, top 10 -listalle pääsi neljä dekkaria. Kaikki ne olivat ilmiöksi muodostuneen Satu Rämön teoksia. (Suomen myydyimmät kirjat 2024, 30.1.2025.)

2020-luku on selkeästi sukupolvenvaihdoksen aikaa. Muutaman viime vuoden sisään eräät dekkarikirjallisuutemme kärkinimet, kuten Jarkko Sipilä ja Harri Nykänen ovat menehtyneet. Uusia kykyjä on kuitenkin noussut 2010-luvulta alkaen, ja esimerkiksi entiset poliisit Niko Rantsi ja Kale Puonti ovat kiinnostavia tuttavuuksia. Uusista laatukirjailijoista voisi laatia pitkän luettelon, sillä kotimaisen jännityskirjallisuuden taso on nykyisin maailmanluokkaa.

Merkittävää on myös se, että suomalaista dekkarikirjallisuutta käännetään yhä useammin muille kielille. Leena Lehtolainen, Antti Tuomainen ja Satu Rämö ovat vain eräitä esimerkkejä kotimaisesta dekkariviennistä.

Äänikirjat ovat myös osaltaan lisänneet dekkareiden kulutusta, vaikka kirjailijan näkökulmasta niistä saatu tulo on merkittävästi pienempi kuin painetusta kirjasta saatava ansio. Tänä päivänä yhä useampi kaunokirjallinen teos ”luetaan” kuuntelemalla se.

Ari Haasio
SEAMK

FT Ari Haasio on SEAMKin Kirjasto- ja tietopalvelualan yliopettaja. Tietoverkkoihin ja historiaan kohdistuneen tutkimuksen ohella hän on kirjoittanut kuusi rikoskirjallisuutta käsittelevää teosta sekä toiminut seitsemän vuotta Aamulehden dekkarikriitikkona.

Lähteet

Haasio, A. (2001). Kotimaisia dekkarikirjailijoita. BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Kannila, H. (1967). Kirjavalinnan ongelmia: ajatustenaiheita kirjastonhoitajille ja muille kirjojen ystäville. WSOY.

Myydyimmät dekkarit 2024: hyytävä top 10 lista. Verkossa https://kirja.fi/blogs/kirjasuosituksia-kaunokirjoista/suosituimmat-dekkarit-2024-hyytava-top-10-lista

Suomen myydyimmät kirjat 2024, 30.1.2025. Suomen kustannusyhdistys. Verkossa https://kustantajat.fi/media/bestsellerit-2024-verkkoon.pdf